

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับในความผิดลหุโทษและแนวคิดทาง นิติเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับนับได้ว่าเป็นบทลงโทษหลักในความผิดลหุโทษ จึงเป็นบทลงโทษที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดสถานเบาหรือความผิดเล็กน้อยให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งในบทนี้จะเป็นการศึกษาและอธิบายถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการลงโทษปรับ และหลักการในการลงโทษปรับในความผิดลหุโทษ ประกอบกับแนวคิดในทางนิติเศรษฐศาสตร์ที่มีมุมมองเกี่ยวกับการลงโทษปรับทางอาญา ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการลงโทษทางอาญา

“โทษปรับ” เป็นโทษอาญาฐานหนึ่งซึ่งใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ซึ่งจำแนกโทษทางอาญาออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. โทษประหารชีวิต
2. โทษจำคุก
3. โทษกักขัง
4. โทษปรับ
5. โทษริบทรัพย์สิ้น

สำหรับโทษลำดับที่ 1 ได้แก่ โทษประหารชีวิต เป็นโทษทางอาญาที่บังคับกับชีวิต มีวัตถุประสงค์ที่จะตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดให้หมดไปจากสังคมอย่างถาวร ซึ่งมักใช้กับผู้กระทำความผิดที่ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะรุนแรง โหดเหี้ยม มีผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต คดีความผิดเกี่ยวกับมั่นคง

สำหรับโทษลำดับที่ 2 และ 3 ได้แก่ โทษจำคุกและโทษกักขัง เป็นโทษทางอาญาที่บังคับกับเสรีภาพ มีวัตถุประสงค์ไปในทางแก้แค้นทดแทนให้แก่ผู้เสียหายและสังคม และยังเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมเป็นการชั่วคราว และในระหว่างที่ผู้กระทำความผิดรับโทษจำคุกหรือโทษกักขังนั้นก็จะมีมาตรการในการฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิด ทั้งการอบรมความรู้ต่าง ๆ การฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้เมื่อพ้นโทษ

สำหรับโทษลำดับที่ 4 และ 5 ได้แก่ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน เป็นโทษทางอาญาที่บังคับเอากับทรัพย์สินเงินทองของผู้กระทำความผิด ซึ่งโทษริบทรัพย์สินนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะบังคับเอากับทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาจากการกระทำความผิด เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นทรัพย์สินที่โดยสภาพของตัวทรัพย์สินเป็นสิ่งผิดกฎหมาย เช่น อาวุธสงคราม ยาเสพติด ส่วนโทษปรับนั้นใช้บังคับกับความผิดบางประเภทที่มีลักษณะความผิดที่ไม่รุนแรง วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบ

2.1.1 แนวคิดในการลงโทษทางอาญา

แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญามีแนวความคิดต่าง ๆ หลากหลายแนวคิดที่ได้อธิบายความหมายของการลงโทษแตกต่างกันออกไป โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีทั้งเพื่อการข่มขู่ แก้ไข ปรับปรุง แก้แค้นทดแทน และคุ้มครองสังคม โดยมีแนวคิดต่าง ๆ เช่น

1) แนวคิดแบบลัทธิ Marxist กล่าวว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ซึ่งเกิดขึ้นโดยชนชั้นต่ำ ในขณะที่กฎหมายและการลงโทษเป็นมาตรการของชนชั้นสูง ซึ่งคุมอำนาจทางการเมือง การลงโทษขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดแรงงาน เมื่อต้องการแรงงานมาก ชนชั้นสูงก็จะกำหนดโทษไม่รุนแรงนัก เมื่อความต้องการแรงงานมีน้อยและมีการว่างงานเกิดขึ้น การลงโทษจะมีแนวโน้มที่หนักและรุนแรงขึ้น เช่น โทษประหารชีวิตและโทษต่อร่างกาย¹

ส่วนโทษปรับนั้นจะถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็นการเก็บภาษีเข้ารัฐ จะเห็นได้ว่าแนวคิดนี้ใช้ระบบการลงโทษที่ไม่เป็นบรรทัดฐานที่แน่นอน แต่จะบังคับหรือลงโทษไปตามสภาวะการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2) แนวคิดของ Durkheim กล่าวว่า การลงโทษ คือ วิธีการประการหนึ่งที่จะแสดงถึงการรับรองและยืนยันถึงคุณค่าของสังคม ซึ่งถูกละเมิดและทำลายโดยการก่ออาชญากรรม วัตถุประสงค์หลัก คือ การแสดงถึงหลักการทางสังคมในการประกันคุณค่าหรือค่านิยมพื้นฐานแห่งสังคม ซึ่งถูกละเมิดโดยอาชญากร แนวคิดนี้จึงมองการลงโทษไปในลักษณะคล้ายกับการสังเวทส่วนบุคคลเพื่อคุณงามความดี²

3) แนวคิดของ Deterministic และ Behavioristic เป็นแนวคิดที่ยึดถือพฤติกรรมของมนุษย์ แนวคิดนี้ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าความรับผิดชอบเพื่อแก้แค้นทดแทน ผู้สนับสนุนแนวคิดนี้ ได้แก่ สำนัก Positive ตั้งขึ้นโดย Cesare Lombroso ซึ่งถือว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ ธรรมชาติประการหนึ่ง โดยเห็นว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นสิ่งที่ไม่ควร

¹ สมยศ วัฒนภิรมย์. (2536). *การรอการลงโทษและการรอการกำหนดโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 7 – 8.

² ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดเวสต์เทรค. หน้า 65 – 66.

4) แนวคิดของ Freudian มีหลักว่า การกำหนดโทษจะต้องพิจารณาในแง่ของความผันแปรของตัวบุคคล และถือว่าอาชญากรรมเกิดจากสภาพของจิตใจ โดยนักสังคมวิทยาได้แบ่งแยกความแตกต่างของชนชั้นที่มีผลต่อขั้นตอนในการลงโทษว่า การลงโทษจะเป็นการทารุณโหดร้ายเมื่อมีช่องว่างระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำอยู่มาก ซึ่งมักจะเป็นชนชั้นต่ำที่ได้รับการลงโทษมากกว่า³

2.1.2 ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาในการลงโทษ

1) เจตจำนงอิสระ (Free Will)⁴

Cesare Beccaria นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลีได้รับยกย่องในฐานะเป็นผู้ก่อตั้งสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม ได้เขียนหนังสือชื่อ “Crime and Punishment” โดยกล่าวถึง Free Will กับการพิจารณาบทลงโทษไว้ โดยเสนอให้การพิจารณาบทลงโทษควรมีความเหมาะสมกับความผิดที่บุคคลนั้นกระทำ เพราะถือว่ามนุษย์ทุกคนมี Free Will (เจตจำนงอิสระ) ดังนั้นความหนักเบาของโทษต้องได้สัดส่วนกับการทำความผิด กล่าวคือ ต้องไม่มากเกินไปจนเป็นการโหดร้ายทารุณ และต้องไม่น้อยเกินไปจนผู้กระทำความผิดคิดว่าคุ้มค่าที่จะได้ผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรม

ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดในโทษปรับ จะต้องไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป และต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงในความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยและฐานะยากจนคิดว่าตนเองคุ้มค่าที่จะได้ผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรมนั้น ๆ

2) Choice Theory⁵

Jeremy Bentham นักอาชญาวิทยาชาวอังกฤษได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้สานต่อแนวคิดของ Beccaria มีความเห็นว่า มนุษย์มีศูนย์รวมแห่งความเพลิดเพลินใจ และความเจ็บปวด (Pain VS Gain) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้น เมื่อมนุษย์มีความพอใจกับการทำความผิด ก็ย่อมที่จะเลือกทำความผิด แต่ถ้ามนุษย์รู้ว่าความเพลิดเพลินนั้น จะได้รับน้อยกว่าความทรมานในการถูกลงโทษ มนุษย์จะไม่กระทำความผิดนั้น

ซึ่งเมื่อศึกษาทฤษฎีดังกล่าวนี้ ประกอบกับ Free Will จะเห็นได้ว่า ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือฐานะยากจนอาจมีความคิด มีเจตนาที่จะกระทำความผิดด้วยตัวเอง โดยการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับกับความเสียที่จะถูกจับได้ รวมถึงโทษ

³ สุดสงวน สุธีสร. (2547). *อาชญาวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 10.

⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์. (2557). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 67.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

ที่จะได้รับซึ่งหากถูกจับได้แล้ว เห็นว่าคุ้มค่าที่จะกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดก็จะกระทำความผิดขึ้น

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการลงโทษ

เนื่องจากกฎหมายอาญามีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของคนในสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม ผู้กระทำความผิดก็ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้กับผู้กระทำความผิดนั้นก็จะต้องมีความเหมาะสมกับพฤติการณ์ของความผิดที่เกิดขึ้นและต้องเกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน โดยพิจารณาจากแนวคิดตามทฤษฎีการลงโทษได้ ดังนี้⁶

1) เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน

เป็นหลักการลงโทษที่เป็นไปตามแนวความคิดว่า ผู้ใดกระทำการใดย่อมได้ผลตอบแทนจากการกระทำนั้น การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนนั้นจะได้ผลต่อเมื่อได้กระทำโดยรวมอย่างรวดเร็วและรุนแรง มิเช่นนั้นประชาชนอาจขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และอาจหาหนทางแก้แค้นผู้กระทำความผิดด้วยตนเองก็ได้ ดังนั้น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะเน้นการลงโทษให้สาสมกับการกระทำความผิด ถ้าการกระทำความผิดร้ายแรงเพียงใด โทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับทดแทนนั้นก็รุนแรงเช่นกัน⁷ รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง เช่น การประหารชีวิต การแขวนคอ

ดังนั้น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจึงเป็นการลงโทษที่มีหลักการและเป้าหมายของการลงโทษ คือ การแก้แค้น หากบุคคลใดกระทำความผิดต่อบุคคลอื่นจะต้องได้รับการกระทำนั้นกลับไปบ้าง การลงโทษในแนวทางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ได้รับความเสียหาย มุ่งเน้นที่ความพอใจของผู้เสียหาย จึงลงโทษเพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้นให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าคุณกระทำได้ชดใช้แล้ว

2) เพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้ง

เป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เกิดความเข็ดหลาบ และไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกในอนาคต และเพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่คนทั่วไปว่าผู้กระทำความผิดย่อมได้รับการลงโทษอย่างแท้จริง ให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดตาม จะได้ไม่เลียนแบบหรือเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษในเรื่องนี้มุ่งเน้นที่จะให้มีผลเป็นการข่มขู่ ซึ่งอาจจะมี

⁶ ธีรฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2554). *ทฤษฎีการลงโทษ*. เอกสารประกอบการศึกษา ชุติวิชา กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน้าที่ 6 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. หน้า 2 – 4.

⁷ กานดา ปานคำ. (2557). *การบังคับโทษปรับ : ศึกษากรณีบังคับให้ทำงานแทนค่าปรับ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 12 – 15.

ผลกระทบก็คือ เป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้แก้ไขปรับปรุงตัว เนื่องจากผู้กระทำความผิดถูกตราหน้าในสังคมหรือต่อหน้าสาธารณชนว่าเป็นคนไม่ดี หากกรณีผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดครั้งแรกหรือกระทำความผิดโดยประมาท ผู้กระทำความผิดก็จะต้องไปปรับโทษร่วมกับนักโทษรายอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้บุคลิกภาพหรือความประพฤติของบุคคลคน ๆ นั้นเสื่อมเสียลงไปได้

3) เพื่อเป็นการตัดโอกาสการกระทำความผิด

เป็นการคุ้มครองสังคมให้พ้นภัยอันตรายจากอาชญากรรม โดยการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ได้แก่ การลงโทษประหารชีวิต ส่วนการลงโทษจำคุก ถือเป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมและป้องกันสังคมให้พ้นจากการกระทำความผิดของบุคคลผู้นั้นเป็นการชั่วคราว

4) เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด

เป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นพลเมืองดีและกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้ง ทั้งนี้เพราะรัฐอาจไม่สามารถดูแลผู้กระทำความผิดทุกคนที่อยู่ในความดูแลของรัฐไปตลอด เพราะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของรัฐ และจะต้องปล่อยตัวผู้กระทำความผิดบางส่วนกลับสู่สังคม ดังนั้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัวกลับสู่สังคมไม่กลับไปสร้างปัญหา ความเดือดร้อน วุ่นวาย หรือกลับไปประกอบอาชญากรรมในสังคมอีก จึงควรใช้มาตรการบำบัดระหว่างการต้องโทษ อัน ได้แก่ การฝึกหัดอาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศาสนาและศีลธรรม และการรักษาพยาบาล เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมและอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดแทนมิใช่เพียงแต่จะมุ่งเพียงการลงโทษเท่านั้น ผู้กระทำความผิดยังมีโอกาสได้สำนึกถึงความผิดได้แก้ไขปรับปรุงความประพฤติของตนเอง และพร้อมที่จะกลับตัวเป็นคนดีสู่สังคมเมื่อได้รับการปล่อยตัว⁸

สำหรับการลงโทษปรับนั้น จะเป็นการลงโทษตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งหรือเป็นการป้องปรามให้เกิดความเข็ดหลาบ ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก โดยจะเป็นการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ให้เกิดความเกรงกลัวในผลที่ตนจะได้รับจากการถูกลงโทษ จะเห็นได้ว่า หากโทษปรับใช้ลงโทษกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน การลงโทษปรับจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดและครอบครัวของผู้กระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันหากจำนวนเงินค่าปรับเป็นจำนวนเงินเท่ากัน และใช้ลงโทษกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวย อาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือส่งผลกระทบต่อครอบครัวของตนเองเท่าใดนัก ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับที่เป็นการข่มขู่ยับยั้งหรือป้องปรามให้เกิดความเข็ดหลาบ

⁸ เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์. (2558). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : พลสยาม พรินติ้ง. หน้า 706 – 707.

ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก อาจไม่ส่งผลต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือร่ำรวยได้

2.2 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการลงโทษปรับ

2.2.1 ความเป็นมาของการลงโทษปรับทางอาญา

สำหรับประเทศไทย โทษปรับได้มีการพัฒนาโดยเริ่มแรกมีการปรับเป็น “สินไหมพินัย” โดยหากปรับเป็น “สินไหม” ก็จะให้แก่ผู้เสียหาย และหากปรับเป็น “พินัย” ก็จะให้แก่หลวง ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโทษปรับอีก โดยถือว่าโทษปรับเป็นการชำระโทษให้แก่รัฐซึ่งต้องชำระต่อศาล สำหรับสินไหมนั้นกลายเป็นถ้อยคำที่ว่า ค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง ซึ่งหากผู้เสียหายต้องการจะให้มีการชดเชยค่าเสียหายก็ต้องดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนในลักษณะละเมิด⁹

ตามกฎหมายสมัยอยุธยา เริ่มการปรับตามศักดินาแต่ถือว่าเป็นโทษสถานเบา จึงมักใช้กับการลงโทษอย่างอื่น ตัวอย่างเช่น กฎมณเฑียรบาลกำหนดว่า “ระหว่างเข้าเฝ้า ถ้าผู้ใดเจรจากระชกกัน ให้มีโทษถึงตาย ถ้ามีผู้นำของขึ้นถวาย ผู้ใดบังอาจชิงทำให้ของแตกหัก สูญหาย ให้ลงโทษสามประการ ประการหนึ่ง ให้ตัดนิ้วมือเสียกึ่งหนึ่ง ประการหนึ่งให้ทวนด้วยลวดหนังกึ่งสิบที่ ประการหนึ่งให้ไหมทิวคูณ” ต่อมามีกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีการนำโทษปรับมาใช้สำหรับผู้กระทำความผิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยยกเลิกการปรับตามศักดินาอย่างเด็ดขาด มีการกำหนดวันชำระค่าปรับ มีการกำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ¹⁰

ดังนั้น โทษปรับจึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งก็คือ เงิน การบังคับเอาแก่ทรัพย์สินอื่น เช่น สิ่งของ เครื่องประดับ นั้นไม่ใช่โทษปรับ
- 2) เงินที่บังคับได้มาหรือค่าปรับ ต้องตกเป็นของแผ่นดินหรือตกเป็นของหลวง
- 3) โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นด้วยก็ได้ หรืออาจใช้ควบคู่กับโทษอาญาสถานอื่นก็ได้

เมื่อมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่ถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย ได้มีการนำโทษปรับมาใช้สำหรับผู้กระทำความผิด โดยจัดให้เป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ

⁹ วรรณมด เพ็งดิษฐ์. (2552). *การบังคับโทษปรับ : ศึกษาอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 8.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9 – 10.

- 1) ยกเลิกการปรับตามศักดินาโดยเด็ดขาด
- 2) กำหนดวันชำระค่าปรับ
- 3) กำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ
- 4) นำเอาความผิดตามหลักกานาอารยประเทศในเรื่องการปรับมาใช้มากยิ่งขึ้น

ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้ 6 สถาน ได้แก่

- 1) ประหารชีวิต
- 2) จำคุก
- 3) ปรับ
- 4) อยู่ในเขตอันมีกำหนด
- 5) ริบทรัพย์สิน
- 6) เรียกประกันทัณฑ์บน

สำหรับโทษปรับนั้นอยู่ในหมวดความผิดลหุโทษคือ ค่าที่สูงสุดปรับ 12 บาท สูงที่สุดปรับ 5,000 บาท ตามปกติโทษปรับจะรวมไปกับโทษจำคุก แต่ถ้าผู้ใดถูกปรับและไม่นำค่าปรับไปส่งศาลภายใน 15 วัน ศาลจะสั่งให้จำคุกแทนค่าปรับเป็นเงิน 1 บาท ต่อวัน แต่ไม่เกิน 1 ปี¹¹

เมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันก็ได้ปรับปรุงโทษปรับให้ทันสมัยมากขึ้น โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” อาจกล่าวได้ว่า “โทษปรับ” คือ โทษซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษามาชำระต่อศาล และมีลักษณะสำคัญดังนี้¹²

1. โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยทรัพย์สินที่จะบังคับเอานั้น คือ เงิน หากเป็นการบังคับเอาจากทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ไม่ใช่โทษปรับ แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็ถือว่าเป็นโทษเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเสียค่าปรับ ก็อาจถูกยึดทรัพย์สินได้ การยึดทรัพย์สินจึงมิใช่การริบทรัพย์สิน เพราะมิได้กระทำต่อทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด

2. ค่าปรับต้องตกเป็นของแผ่นดิน แนวคิดนี้มาจากความคิดที่ว่า “ระบบความยุติธรรมโดยรัฐ” กล่าวคือ รัฐเข้ามาเป็นผู้เสียหายหรือรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย ซึ่ง

¹¹ พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ. (2532). *การลงโทษปรับทางอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 17.

¹² สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. (2532). *การบังคับโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 13.

แนวคิดเรื่องเงินค่าปรับในคดีอาญามีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องเงินค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง ดังนี้

ประการแรก ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งนั้นเป็นการชดเชยความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่ค่าปรับในคดีอาญานั้นเป็นการปรับเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

ประการที่สอง ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งนั้นคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ แต่ ค่าปรับในคดีอาญากฎหมายได้กำหนดไว้

ประการที่สาม ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับนั้นถูกกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่ค่าปรับในคดีอาญาบังคับให้ผู้ถูกปรับนั้นถูกกักขังแทนค่าปรับได้

ประการที่สี่ ค่าปรับในคดีอาญาเป็นการลงโทษ เมื่อเป็นโทษก็ย่อมเป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงแก่ผู้ถูกปรับ แต่ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งไม่ใช่เป็นการลงโทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศแก่ผู้ถูกปรับแต่อย่างใด

ประการที่ห้า เงินค่าปรับในคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระหนี้ตกเป็นของรัฐ ส่วนในคดีแพ่งในกรณีละเมิดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่กรณีผู้ได้รับความเสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนมีการกระทำความผิดอันเป็นการละเมิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ค่าเสียหายซึ่งมาจากทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดนั้นย่อมตกเป็นของผู้เสียหายมิได้ตกเป็นของรัฐแต่อย่างใด

3. โทษปรับเป็นโทษที่ไม่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นหรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษสถานอื่นก็ได้ ในต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดเล็กน้อยในกฎหมายไทยใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดที่สมควรได้รับโทษเล็กน้อย หรือมักจะนิยมใช้กับความผิดอาญาที่กำหนดขึ้นใหม่ เช่น ในกรณีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีนิติบุคคลรับโทษทางอาญา แต่สำหรับโทษปรับ เมื่อมีการนำมาใช้กับความผิดอาญาที่กำหนดขึ้นใหม่เช่นนี้ มักมีการบัญญัติโทษปรับให้เป็นโทษที่รุนแรงโดยกำหนดค่าปรับให้มีปริมาณมาก เช่น ถ้าจะลงโทษจำคุกก็เห็นว่าอาจจะเป็นโทษที่หนักเกินไป จึงลงโทษปรับแทน แต่เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้วก็กำหนดในอัตราที่สูงให้เหมาะสมกับที่ความผิดนั้นเป็นความผิดทางเศรษฐกิจเรียกได้ว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิดก็ได้

ในกฎหมายต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียว เช่น ประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายอาญาอาร์เจนตินา ใช้ลงโทษในความผิดลหุโทษ นักกฎหมายในระยะต่อมาก็ได้กำหนดโทษปรับและริบทรัพย์สินขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายไม่สามารถแก้แค้นทดแทน

ได้เอง ในกรณีนี้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียเงินค่าปรับหรือให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้เสียหายเป็นการตอบแทนการกระทำความผิดนั้น

โทษปรับ เป็นโทษทางอาญาที่มีสภาพบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งศาสตราจารย์เกอฮาร์ท เกรบิง กล่าวว่า โทษปรับมีขึ้นเพื่อลดทำที่และทดแทนให้แก่ผู้เสียหายที่จะทำร้ายผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน แม้ว่าอำนาจรัฐในการบริหารความยุติธรรมได้มั่นคงขึ้น และสามารถล้มเลิกระบบความยุติธรรมโดยเอกชน และนำเอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ได้ โดยรัฐจะบัญญัติให้ความคิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศชาติ และความคิดร้ายแรงประเภทอื่น ๆ ส่วนระบบการไต่โทษนั้นยังคงอยู่ แต่รัฐได้บังคับให้คู่พิพาทจ่ายส่วนหนึ่งของค่าไต่โทษให้แก่รัฐเป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดการดูแลความ ยุติธรรมให้ อันมีลักษณะเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นภาษีไปในตัวด้วย ในส่วนที่เป็นค่าตอบแทนของรัฐในกรณีที่รัฐดำเนินความยุติธรรมให้ นั้นมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกที แต่ส่วนที่ผู้เสียหายได้รับนั้นน้อยลงเรื่อย ๆ จนในที่สุดผู้เสียหายคงได้เพียงค่าชดใช้ความเสียหายเท่านั้น ในส่วนที่รัฐบังคับเอามา นั้น ส่วนหนึ่งใช้เป็นค่าธรรมเนียมศาล อีกส่วนหนึ่งใช้เป็นค่าปรับ¹³

ต่อมากฎหมายเยอรมัน โบราณ ได้สร้างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับหลายประการ โดยเฉพาะกฎหมายอาญาถือเป็นกฎหมายมหาชน จึงได้แยกโทษปรับออกจากการใช้ค่าเสียหาย นอกจากนี้ยังมีการนำเอาโทษปรับมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุก โดยให้ศาลลงโทษทั้งสองอย่างหรือใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกหวาดกลัวต่อการลงโทษ ทำให้การลงโทษปรับห่างไกลจากความมุ่งหมายที่จะเป็นการแก้แค้นทดแทน แต่กลายเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เข็ดหลาบหวาดกลัวได้ผลดียิ่งขึ้น เนื่องจากการกระทำความผิดบางประเภท เช่น การลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ถ้าผู้กระทำความผิดต้องถูกจำคุกอย่างเดียวอาจไม่รู้สึกลัวเกรงเท่าใด แต่ถ้าถูกจำคุกและถูกปรับด้วยก็ทำให้เป็นเรื่องที่น่ากลัวและรุนแรงขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น ปรับห้าเท่าหรือสิบเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่ตนปล้นหรือลักขโมยมาในหลายกรณีผู้กระทำความผิดอาจถูกปรับก่อนที่จะถูกลงโทษประหารชีวิตก็ได้¹⁴

กฎหมายโรมานอเยอรมันนิกก็นำโทษปรับมาใช้ในการลงโทษสถานเบาสำหรับความผิดเล็กน้อย ๆ ที่เรียกกันว่า “ความผิดลหุโทษ” (petty crimes) เพื่อใช้ในกรณีที่เห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ควรได้รับโทษประการอื่น เพราะถือเป็นการลงโทษที่ทารุณ โหดร้ายเกินไป เช่น การกระทำ

¹³ วรรณมล เพ็งศิษฐ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 9. หน้า 7.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

ความผิดเล็กน้อยที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่ไม่เกิดอันตรายต่อผู้ใด ซึ่งทำให้โทษปรับเป็นโทษที่อยู่ในระบบกฎหมายอาญาที่สมบูรณ์และมีกฎหมายในตัวเอง เช่นเดียวกับโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกซึ่งมีระบบการลงโทษ มีหลักการและเหตุผลแยกออกไป¹⁵

ตามหลักการกำหนดโทษปรับนั้น การที่จะลงโทษปรับบุคคลใดได้นั้นจะต้องอยู่ภายใต้หลักการลงโทษทางอาญา โดยหลักการลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับมีดังนี้¹⁶

1) หลักความยุติธรรม

ตามปณิญาสาสกลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 11 (2) กล่าวว่า จะถือว่าบุคคลใดมีความผิดทางอาญา เพราะเหตุการณั้กระทำหรืองดเว้นการกระทำใด อันมิได้ถือว่าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำนั้นหาได้ไม่ และจะลงโทษให้หนักไปกว่าโทษที่ใช้ในขณะที่กระทำผิดหาได้ไม่ ประกอบกับกฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่ระบุถึงความผิดอาญา โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น และยังเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการบังคับใช้ โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น เมื่อการลงโทษเป็นกฎหมายอาญา จึงไม่สามารถกำหนดโทษปรับแก่บุคคลใดที่ขัดกับหลักปณิญาสาสกลดังกล่าวได้และจะต้องอยู่ภายใต้หลักประกันในกฎหมายอาญาทั้ง 4 ประการ คือ

- (1) การห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
- (2) การห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล
- (3) กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน
- (4) กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง

จึงทำให้มีการออกกฎหมายที่มีโทษปรับย้อนหลังไม่ได้ และแสดงให้เห็นว่าโทษปรับต้องบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิด โดยองค์กรหรือกระบวนการที่เป็นกลางและมีอำนาจหน้าที่ในการลงโทษปรับ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด

ดังนั้น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมาย จึงต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมต่อผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดก็ตาม

2) หลักมนุษยธรรม

โดยหลักมนุษยธรรมแล้วสิ่งที่สำคัญในการลงโทษ คือ โทษต้องไม่ทารุณโหดร้าย

¹⁵ สิริกาญจน์ รัตนสุวรรณชาติ. (2549). *โทษปรับ : ศึกษากรณีการใช้มาตรการอื่นมาเสริมและแทนการปรับ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 16 – 17.

¹⁶ สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). *การบังคับคดีอาญา : ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 28 – 31.

ไม่ว่าจะเป็นประเภทของโทษหรืออัตราโทษ เนื่องจากการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายถือเป็นโทษที่ไร้มนุษยธรรม การลงโทษทางอาญานอกจากจะต้องมีความยุติธรรมแล้วยังต้องอาศัยหลักมนุษยธรรมด้วย และแม้ว่าโทษปรับจะไม่ใช่โทษที่บังคับเอากับชีวิตอันจะมีลักษณะการลงโทษเป็นการทารุณโหดร้ายก็ตาม แต่หากการกำหนดโทษปรับให้สูงเกินสมควรหรือเกินกว่าความร้ายแรงของความผิด ก็ย่อมเป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรมด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้หลักมนุษยธรรมยังหมายความว่าความรวมถึงการที่บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว ซึ่งถือเป็นสภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วจะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาดำเนินการอีกไม่ได้ ถือเป็นห้ามในสองประการคือ ห้ามดำเนินคดีใหม่และห้ามพิพากษาใหม่ เนื่องจากโทษทางอาญาย่อมทำให้ผู้กระทำผิดได้รับทุกข์ทรมานแล้ว ฉะนั้น หากต้องฟ้องร้องขอให้ลงโทษก็ควรทำให้เสร็จเด็ดขาดไปในคราวเดียวกันไม่ว่าจะลงโทษที่สถานใดก็ตาม และจะนำความผิดนั้นมาฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ไม่ได้ เช่น ถ้าศาลลงโทษจำคุกไปแล้วจะนำความผิดนั้นมาฟ้องร้องเพื่อขอให้ลงโทษปรับอีกไม่ได้ ถือว่าเป็นเรื่องของการฟ้องซ้ำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) นั่นเอง

3) หลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่นของโทษ

ความแน่นอน คือ ความแน่ชัดที่นำไปสู่หลักเกณฑ์ที่ตายตัว ซึ่งหลักความแน่นอนและหลักความยืดหยุ่นหรือผ่อนปรนทั้งสองหลักนี้สามารถใช้ควบคู่กันได้ เพราะความแน่นอนของโทษนั้นก็คือ ความชัดเจน กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดก็ควรจะได้รับรู้ว่าตนจะต้องได้รับโทษอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุก ประมวลกฎหมายอาญาของนานาประเทศจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันจะต้องรับโทษเท่ากัน แต่หมายความว่าทุกคนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันนั้นจะต้องรับโทษภายในกรอบหรือระวางโทษในกฎหมายเหมือนกันไม่มากกว่าและ/หรือไม่น้อยไปกว่ากัน ส่วนบุคคลใดจะรับโทษจำคุกหรือโทษปรับมากน้อยเท่าใดภายในกรอบหรือระวางโทษนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลาย ๆ ประการ ซึ่งการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เองที่เรียกว่า ความยืดหยุ่น เช่น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดโดยอุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิดกับผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย ก็อาจได้รับการลงโทษไม่เหมือนกันได้ แม้ว่าจะกระทำผิดอย่างเดียวกันก็ตาม

4) หลักการกำหนดโทษให้สาสมกับผู้กระทำความผิด

การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับความผิดที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษสถานใดก็ตาม ศาลจะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มาเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และใน

เรื่องของหลักการกำหนดโทษนี้มีศาสตราจารย์สรรเสริญ ไกรจิตติ¹⁷ ได้เสนอแนวทางเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการลงโทษไว้ ดังนี้

(1) ลักษณะของผู้กระทำความผิด ได้แก่ การพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำความผิด ภาวะจิตใจของผู้กระทำความผิด การมีเจตนาหรือความประมาท สภาพแวดล้อม และบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด

(2) ลักษณะของผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหาย ได้แก่ การพิจารณาว่าผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหายเป็นคนประเภทใด เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีความทุกข์เวทนา หรือได้รับความเสียหายอย่างไร และเกิดผลกระทบในวงกว้างมากน้อยเพียงใด

(3) ประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณชน ได้แก่ การพิจารณาว่าการลงโทษประเภทใดและอย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐหรือสาธารณชน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากปัจจัยข้างต้นแล้วมีแนวโน้มว่าผู้กระทำความผิดอาจจะกระทำความผิดซ้ำอีกในกรณีเช่นนี้สังคมจะไม่ได้รับความปลอดภัย โทษประหารชีวิตจึงอาจเป็นโทษที่เหมาะสม หรืออีกในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำไปด้วยความโลภ การลงโทษปรับในอัตราที่สูงอาจได้มีผลดีกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นไปปรับโทษจำคุก

นอกจากนี้ ศาลควรต้องพิจารณาถึงสถานที่ที่กระทำผิดร่วมด้วย เช่น ที่สาธารณะหรือที่รโหฐาน เวลาที่กระทำความผิด เช่น กลางวันหรือกลางคืน ผลของการกระทำความผิด เช่น มีความเสียหายเล็กน้อยหรือรุนแรง สภาพสังคมในขณะที่กระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดในฐานนั้น ๆ เกิดขึ้นบ่อยหรือนาน ๆ ครั้งจึงเกิดขึ้น และการกระทำความผิดกระทบกระเทือนต่อรัฐหรือผู้เสียหายเพียงใด

ดังนั้น ในการกำหนดโทษปรับ ศาลจึงต้องคำนึงถึงหลักการลงโทษทางอาญาประกอบกับเหตุปัจจัยต่าง ๆ ในการลงโทษปรับผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด และเป็นไปตามนโยบายทางอาญาของโทษปรับด้วย กล่าวคือ การให้ผู้กระทำความผิดนำเงินมาชำระต่อศาลตามจำนวนที่กำหนด และโทษปรับเป็นโทษที่จะต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจโดยรวมและค่าเงินบาทในประเทศด้วย ดังจะเห็นได้จากกรณีการแก้ไขอัตราการกักขังแทนค่าปรับจากเดิมอัตราวันละ 5 บาท วันละ 20 บาท วันละ 70 บาท วันละ 200 บาท

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 มาตรา 30¹⁸ และได้ประกาศราชกิจจานุเบกษาแล้วในวันที่ 7 เมษายน 2559 และจะมี

¹⁷ สรรเสริญ ไกรจิตติ. (2523). “ดุลพินิจในการกำหนดโทษ” *ดุลพินิจ*, 27 (1). (มกราคม – กุมภาพันธ์). หน้า 28 – 33.

¹⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 31 ก วันที่ 7 เมษายน 2559.

ผลใช้บังคับในวันถัดไปคือวันที่ 8 เมษายน 2559 ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการแก้ไขอัตราเงินในการกักขังแทนค่าปรับจาก 200 บาท ต่อหนึ่งวัน เป็น 500 บาทต่อหนึ่งวัน และห้ามกักขังเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 200,000 บาท ขึ้นไป จะตั้งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ก็ได้ และที่สำคัญในบทเฉพาะกาล มาตรา 10¹⁹ กำหนดให้นำหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้บังคับแก่ผู้ที่ถูกกักขังแทนค่าปรับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับด้วย และเมื่อคำนวณระยะเวลาการกักขังแทนค่าปรับตามอัตราใหม่แล้ว ปรากฏว่าผู้นั้นถูกกักขังมาจนครบหรือเกินระยะเวลาที่คำนวณได้ดังกล่าว หรือในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับไม่ถึง 200,000 บาท และผู้นั้นถูกกักขังมาเกินกำหนด 1 ปี แล้วให้ปล่อยตัวไปทันที

ดังนั้น ในวันที่ 8 เมษายน 2559 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ศาลชั้นต้นจะต้องนำหมายกักขังแทนค่าปรับที่ได้ออกไว้ก่อนวันดังกล่าวซึ่งผู้ต้องโทษยังถูกกักขังอยู่มาคำนวณหาจำนวนวันที่ผู้ต้องโทษจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับโดยใช้อัตราใหม่คือ 500 บาทต่อหนึ่งวัน ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนวันที่ผู้ต้องโทษจะต้องถูกกักขัง และเมื่อนับถึงวันที่ 8 เมษายน 2559 ผู้ต้องโทษรายใดถูกกักขังมาแล้วเกินกว่าหรือครบจำนวนวันที่คำนวณได้ดังกล่าว

มาตรา 30 บัญญัติว่า “ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปี ก็ได้

ในการคำนวณระยะเวลานั้น ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ

ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว ให้ปล่อยตัวไปทันที”

¹⁹ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 31 ก วันที่ 7 เมษายน 2559.

มาตรา 10 บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับแก่ผู้ที่ถูกกักขังแทนค่าปรับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย และเมื่อคำนวณระยะเวลาการกักขังแทนค่าปรับตามอัตราใหม่แล้ว หากปรากฏว่าผู้นั้นถูกกักขังมาจนครบ หรือเกินระยะเวลาที่คำนวณได้ดังกล่าว หรือในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับไม่ถึงสองแสนบาทและผู้นั้น ถูกกักขังมาเกินกำหนดหนึ่งปีแล้ว ให้ปล่อยตัวไปทันที”

ก็ต้องออกหมายปล่อยผู้พ้นโทษที่ ส่วนรายได้ที่ยังกักขังไม่ครบก็ต้องออกหมายกักขังใหม่โดยแก้ไขจำนวนวันที่ต้องกักขังให้ตรงกับวันที่คำนวณได้ใหม่ และในกรณีที่ศาลพิพากษาไม่ถึง 200,000 บาท หากผู้ต้องโทษถูกกักขังมาเกินกำหนดหนึ่งปีแล้วก็ต้องปล่อยตัวไปทันที กล่าวโดยสรุปแล้ว ในบทเฉพาะกาล มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 นี้ มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องโทษที่ถูกกักขังแทนค่าปรับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยระยะเวลาที่ผู้ถูกกักขังผ่านมาแล้วจะต้องคิดคำนวณหักค่าปรับในอัตรา 500 บาทต่อหนึ่งวันด้วย

จะเห็นได้ว่า การกำหนดโทษปรับจะต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะให้ศาลใช้กฎหมายในการกำหนดค่าปรับตามความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งการกำหนดโทษปรับไว้ในกฎหมายอาจทำได้ 3 รูปแบบ²⁰ คือ

1) การกำหนดไว้อย่างเด็ดขาด หมายถึง ระบุไว้ตายตัว ศาลไม่มีโอกาสใช้ดุลพินิจได้

2) กำหนดไว้อย่างสัมพัทธ์ หมายถึง กำหนดกรอบของโทษปรับไว้ให้ศาลใช้ดุลพินิจภายในกรอบ เช่น กำหนดอัตราขั้นต่ำไว้แต่ไม่กำหนดอัตราขั้นต่ำ หรือกำหนดอัตราขั้นต่ำไว้แต่ไม่กำหนดอัตราขั้นสูง หรืออาจกำหนดทั้งอัตราขั้นสูงและขั้นต่ำไว้ก็ได้

3) กำหนดโทษแต่ไม่ระบุอัตราที่แน่นอนไว้ หมายถึง กำหนดโทษปรับไว้แต่ไม่ได้ระบุอัตราโทษไว้ว่าปรับเท่าใด ซึ่งมักเป็นโทษสถานเบา

อย่างไรก็ตาม แม้โทษปรับเป็นโทษสถานเบาและมีความยืดหยุ่นได้ง่ายที่สุดกว่าโทษสถานอื่น ๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสามารถใช้โทษปรับอย่างไรก็ได้ เพราะต้องอยู่ในหลักเช่นเดียวกับโทษอาญาสถานอื่น ๆ และนอกจากนี้โทษปรับยังมีหลักเรื่องการห้ามลงโทษปรับเกินสมควรในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับในแต่ละคดีอีกด้วย และในการกำหนดโทษที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลาย ๆ ประการประกอบกันนั้น ยังต้องพิจารณาเป็นรายกรณีก็จะส่งผลให้การลงโทษนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการกำหนดโทษปรับด้วยที่จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่น ๆ ของผู้กระทำความผิดด้วย อาทิเช่น ประวัติอาชญากรรม ฐานะความเป็นอยู่ ความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว จำนวนบุตร เป็นต้น

2.2.2 วิธีการบังคับใช้โทษปรับทางอาญา

การบังคับโทษปรับตามกฎหมายในประเทศไทย โดยหลักแล้วศาลจะทำหน้าที่ในการลงโทษปรับและบังคับชำระค่าปรับ แต่ในบางกรณีก็อาจให้เจ้าพนักงานทางฝ่ายบริหารมีอำนาจใน

²⁰ สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 16. หน้า 31.

การบังคับใช้โทษปรับ ซึ่งได้แก่ การเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบังคับใช้โทษปรับ การบังคับโทษปรับจึงมีด้วยกัน 2 กรณี²¹ ดังนี้

กรณีแรก การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน

การกำหนดโทษปรับโดยเจ้าพนักงาน เป็นการบังคับใช้โทษในทางอาญาโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้คดีนั้นได้เสร็จสิ้นกระบวนการลงโทษในชั้นเจ้าพนักงาน ซึ่งเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามกระบวนการให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน และต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา เนื่องจากอำนาจในการลงโทษทางอาญาเป็นอำนาจตุลาการโดยเฉพาะ เหตุที่กฎหมายได้ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับได้ หรือมีอำนาจในการกำหนดประเภทของคดีอาญาที่สามารถเปรียบเทียบได้ ก็เนื่องจากกรณีความผิดอาญาเล็กน้อย หากไม่มีกระบวนการเปรียบเทียบปรับเช่นนี้คดีความทั้งหมดก็จะเข้าสู่กระบวนการในชั้นศาลอันจะทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นโดยไม่จำเป็น ดังนั้น หากไม่มีกระบวนการเปรียบเทียบปรับเช่นนี้ก็ต้องนำคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมดไปฟ้องต่อศาล การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานจึงนับว่าเป็นการลดภาระหรือแบ่งเบาภาระให้แก่ศาล โดยการให้เจ้าพนักงานพิจารณาหรือชี้ขาดในเบื้องต้นก่อน ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าการเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานมีประโยชน์ ดังนี้

- 1) เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของศาล เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากการให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบปรับสามารถทำให้จำนวนคดีความที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเสร็จสิ้นลง เลิกกัน หรือระงับไปตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงานโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นมาสู่ศาล ซึ่งก่อให้เกิดภาระต่อศาลโดยไม่จำเป็น
- 2) เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหา หากต้องถูกดำเนินคดีในชั้นศาล
- 3) เกิดประโยชน์กับทางฝ่ายปกครอง โดยการเปรียบเทียบปรับนั้นทำให้การได้ตัวของผู้ต้องหาที่กระทำความผิดมารับโทษในทางกฎหมายได้เต็มอัตราโทษได้โดยง่าย
- 4) การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานไม่ขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจ เพราะต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ต้องหาร่วมด้วย โดยมิได้อาศัยอำนาจการบังคับของฝ่ายบริหารที่จะเข้าไปใช้อำนาจหน้าที่เช่นนั้นเสียเอง และหากว่าผู้ต้องหาไม่ยินยอมหรือยินยอมแต่อ้างว่ากระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง ก็สามารถนำคดีไปสู่การพิจารณาของศาลในที่สุดได้

²¹ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 12. หน้า 24 – 25.

การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานมีผลทำให้คดีอาญาเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และมาตรา 38²² ซึ่งการเลิกคดีอาญามี 2 กรณี คือ²³

1) การเลิกคดีอาญาโดยการยอมชำระค่าปรับ เป็นการเลิกคดีอาญาระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งการเลิกคดีอาญากรณีนี้คล้ายกับการละเมิดกฎหมายอาญาทำให้เกิดความเสียหายเท่ากับจำนวนสูงสุดของโทษปรับที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น และเมื่อผู้ถูกกล่าวหายอมชำระเต็มจำนวนแล้วก็ป็นอันหมดสิ้นไป การเลิกคดีอาญากรณีนี้เป็นการจำกัดอำนาจฟ้องของผู้เสียหาย และทำให้โทษปรับอย่างเดียวมีสภาพคล้ายกับเป็นค่าเสียหาย

2) การเลิกคดีอาญาโดยการเปรียบเทียบ เป็นการเลิกคดีอาญาระหว่างรัฐผู้ต้องหา และผู้เสียหาย (ถ้ามี) ซึ่งการเปรียบเทียบอาจเริ่มดำเนินการ โดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเปรียบเทียบหรือโดยคำสั่งของพนักงานอัยการ

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 บัญญัติว่า คดีอาญาเลิกกันได้ ดังต่อไปนี้

(1) ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

(2) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

(3) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานครเมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้น ๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

(4) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

มาตรา 38 บัญญัติว่า ความผิดตามอนุมาตรา (2) (3) และ (4) แห่งมาตราก่อน ถ้าเจ้าพนักงานดังกล่าวในมาตรานั้นเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก ให้มีอำนาจเปรียบเทียบดังนี้

(1) ให้กำหนดค่าปรับซึ่งผู้ต้องหาจะพึงชำระ ถ้าผู้ต้องหาและผู้เสียหายยินยอมตามนั้น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้ภายในเวลาอันสมควร แต่ไม่เกินสิบห้าวันแล้ว คดีนั้นเป็นอันเสร็จเด็ดขาด ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในเวลาที่กำหนดในวรรคก่อน ให้ดำเนินคดีต่อไป

(2) ในคดีมีค่าทดแทน ถ้าผู้เสียหายและผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้เจ้าหน้าที่กะจำนวนตามที่เห็นควรหรือตามที่คู่ความตกลงกัน

²³ สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 16. หน้า 106 – 107.

จะเห็นได้ว่าการเปรียบเทียบปรับเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว สิทธิในการนำคดีอาญาของรัฐหรือของผู้เสียหายที่จะนำคดีมาฟ้องยอมเป็นอันระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (3)²⁴ ซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระการนำคดีอาญาในความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้เป็นจำนวนมากด้วย

กรณีที่สอง การกำหนดโทษปรับโดยศาล

ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 28²⁵ กำหนดไว้ในเรื่องการชำระเงินตามโทษปรับ ซึ่งก็คือ ผู้ต้องโทษปรับ และผู้ที่ต้องโทษปรับนั้นคือ ผู้กระทำความผิด แต่โทษปรับนั้นไม่เฉพาะไปว่าจะต้องใช้แก่ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาเสมอไป เพราะอาจมีกรณีที่ต้องโทษปรับและถูกเปรียบเทียบปรับ โดยพนักงานได้ เช่น ผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามอัตราค่าปรับอย่างสูงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในคดีที่มีโทษสถานเดียวหรือผู้ต้องหาชำระค่าปรับแก่พนักงานสอบสวนตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37

อย่างไรก็ตาม ศาลเป็นผู้บังคับใช้โทษตามประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีโทษทางอาญา ซึ่งการกำหนดโทษจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการกำหนดโทษประกอบกันด้วย เช่น การพิจารณาลักษณะของผู้กระทำความผิด บุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด การพิจารณาถึงตัวบุคคลผู้กระทำความผิดและจิตใจของผู้กระทำความผิดว่ามีเจตนาหรือประมาท และสภาพแวดล้อม และยังต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เสียหายหรือผู้ถูกทำร้ายว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เป็นผู้ชายหรือผู้หญิง ตลอดจนถึงความเสียหายของผู้เสียหายหรือผู้ถูกทำร้ายว่ามีมากน้อยประการใด หรือการพิจารณาถึงผลประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณชน เช่น การกระทำความผิดต่อส่วนรวม การกำหนดอัตราโทษปรับอาจมีหลักเกณฑ์ที่รุนแรง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะคุ้มครอง

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 บัญญัติว่า สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไป ดังต่อไปนี้

- (1) โดยความตายของผู้กระทำผิด
- (2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย
- (3) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา 37
- (4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง
- (5) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น
- (6) เมื่อคดีขาดอายุความ
- (7) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

²⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล

ผลประโยชน์ของส่วนรวม นอกจากจะมีโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วยังมีโทษปรับทางอาญาตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่ได้กำหนดบทลงโทษปรับเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ การปรับรายวัน และการปรับไม่เกินจำนวนสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนด²⁶

2.3 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการลงโทษปรับในความผิดลหุโทษ

2.3.1 ความเป็นมาในการกำหนดความรับผิดลหุโทษ

ความผิดในทางอาญานั้นสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกันออกไป เช่น การแบ่งแยกประเภทความผิดในแง่ของกฎหมาย การกระทำ เจตนา ผู้กระทำ และการดำเนินคดี เป็นต้น สำหรับการแบ่งแยกประเภทความผิดในแง่ของโทษ คือ การพิจารณาถึงอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้แก่ ความผิดทั่วไปและความผิดลหุโทษ ความผิดลหุโทษจึงมีลักษณะเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อความมุ่งหมายในทางปกครอง และแก้ไขปัญหาค่าใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งที่จะคุ้มครองความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ผู้กระทำความผิดลหุโทษจึงไม่ใช่อาชญากรที่แท้จริงหรือเป็นอาชญากรแบบมืออาชีพ ซึ่งเป็นเพียงผู้ละเมิดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันเท่านั้น ความผิดลหุโทษนั้นถือได้ว่าเป็นความผิดที่ใช้ทฤษฎีความรับผิดที่ไม่ต้องมีเจตนาเป็นเครื่องกำหนดความผิดของผู้กระทำ และอัตราโทษที่จะลงโทษสำหรับความผิดลหุโทษคืออัตราโทษที่ไม่สูงมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราโทษของความผิดอาญาทั่วไป

ดังนั้น แนวคิดในการกำหนดความผิดลหุโทษจึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับการกำหนดความผิดอาญาทั่วไปด้วย เพื่อให้ทราบว่า การกระทำความผิดแบบใดที่จะกำหนดให้เป็นหรือไม่ควรกำหนดให้เป็นความผิดอาญาหรือเป็นอาชญากรรม จึงจะสามารถวิเคราะห์ได้ต่อไปว่า เพราะเหตุผลใดกฎหมายจึงต้องแยกการกระทำความผิดและการลงโทษในความผิดลหุโทษ หรือความผิดอาญาทั่วไป ในส่วนของการกำหนดความผิดอาญาทั่วไปนั้นอาศัยปัจจัยหลายประการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เช่น สภาพทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ระบบการปกครอง การใช้อำนาจและนโยบายของรัฐ ประกอบกับอิทธิพลของแนวคิด ปรัชญาในการลงโทษ และมุมมองในด้านวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา โดยปัจจัยที่กล่าวมานี้จะต้องยึดหลักความยุติธรรมเป็นที่ตั้งในการที่จะกำหนดให้การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นความผิดอาญาได้

²⁶ พิษขณต์ นิพาสพงษ์. (2542). *โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine)*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 47 – 48.

ซึ่งสามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้²⁷

1) การกระทำที่มีข้อนำคำหยาบในทางศีลธรรมจากสังคม เป็นลักษณะปัจจัยพื้นฐาน และเป็นสิ่งที่แยกสภาพบังคับทางอาญาออกจากสภาพบังคับของกฎหมายประเภทอื่น แต่ก็มีได้ หมายความว่ารวมไปถึงการกระทำทุก ๆ กรณีที่จะต้องเป็นการกระทำที่ควรจะกำหนดให้เป็นความผิด อาญาเสมอไป และเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รัฐจึงควรจะต้องมีการบัญญัติ กฎหมายเพื่อห้ามการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นการคุ้มครองสาธารณประโยชน์ของสังคม

2) ผู้กระทำต้องมีสภาวะจิตใจที่สมควรแก่การลงโทษ ซึ่งลักษณะของการกระทำที่ ผิดกฎหมายนั้นจะถือเอาแต่การกระทำเพียงอย่างเดียวโดยมิได้คำนึงถึงสภาวะจิตใจของผู้กระทำ ความผิดด้วยแล้วก็จะไม่เกิดประโยชน์ในการลงโทษที่จะส่งผลเป็นการยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิดอีก

3) ลักษณะความรุนแรงของการกระทำความผิด เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด ขอบเขตของการบัญญัติกฎหมายอาญาที่ส่งผลต่อเนื่องไปถึงการกำหนดอัตราการลงโทษ โดยจะ เห็นได้จากกฎหมายอาญามักจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่มีความรุนแรงมากต้องได้รับโทษ หนักขึ้น

4) ความเป็นอันตรายต่อผู้อื่นหรือสังคม ซึ่งความเป็นอันตรายนี้อาจหมายความถึง ความเป็นอันตรายต่อความสงบสุขในเสรีภาพส่วนบุคคล เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของ ร่างกาย ทรัพย์สิน เป็นอันตรายต่อประโยชน์ของรัฐ สวัสดิภาพส่วนรวม หรือสิทธิในการตัดสินใจ ของปัจเจกชน

5) การตอบสนองหรือความหวาดกลัวของคนในสังคมต่อการกระทำนั้น ถือเป็น ปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงว่าการกระทำความผิดแบบใดที่ทำให้มีการตอบสนองจากสังคมอย่างมาก หรือคนในสังคมมีความหวาดกลัวต่อการกระทำนั้น ๆ

6) การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ การลงโทษ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการบังคับใช้กฎหมายอาญานั้นคือการ ป้องกันสังคมด้วยการลงโทษโดยผ่านกระบวนการข่มขู่ยับยั้ง เพื่อลดและป้องปรามการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นในสังคม

²⁷ วิภาพร เนติจิร โชติ. (2548). *การบัญญัติความผิดลหุโทษให้เป็นความผิดอาญาทั่วไป : ศึกษาเฉพาะความผิด ลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รุกิจบัณฑิตย. หน้า 59 – 62.

7) รัฐไม่มีมาตรการหรือวิธีการอื่นใดที่มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะสามารถนำไปบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือได้ผลอย่างเดียวกันกับการใช้กฎหมายอาญา ซึ่งการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงมาตรการหรือวิธีการอื่นใดด้วยว่าสามารถนำมาใช้ควบคุมหรือทดแทนการลงโทษทางอาญาได้หรือไม่ หากสามารถใช้มาตรการหรือวิธีการอื่นได้ผลดีกว่าหรือหลีกเลี่ยงผลเสียที่เกิดจากการใช้กฎหมายอาญาได้ รัฐก็ควรจะใช้มาตรการหรือวิธีการนั้น ๆ

จากปัจจัยทั้ง 7 ประการนี้ จะเห็นได้ว่า เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันที่จะพิจารณาได้ว่าการกระทำแบบใดที่สมควรกำหนดให้เป็นความผิดอาญาหรือเป็นอาชญากรรม และแม้ว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาการกำหนดความผิดอาญาทั่วไป แต่ก็ส่งผลให้เห็นถึงแนวคิดในการกำหนดความผิดลหุโทษว่า เหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติให้แยกการกระทำความผิดและการลงโทษในความผิดลหุโทษและความผิดอาญาทั่วไป เพราะกฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ที่กระทำความผิดลหุโทษด้วยเหตุผลสำคัญคือ ต้องการให้มีกฎหมายในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยมีข้อบังคับที่เป็นกฎระเบียบกำหนดไว้และหากผู้ใดที่ฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมายนั้นจะต้องได้รับโทษทางอาญา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การกำหนดความผิดลหุโทษนั้นกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้มีสวัสดิภาพและประโยชน์ของสาธารณะเกี่ยวกับความปลอดภัย สุขภาพและอนามัยของคนในสังคม โดยให้มีสภาพบังคับด้วยการกำหนดให้ความผิดลหุโทษเป็นความผิดอาญาและมีโทษทางอาญา ดังนั้น ความผิดลหุโทษจึงอาจมีกระบวนการหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีและหลักเกณฑ์ทางกฎหมายอาญาที่มีความแตกต่างจากความผิดอาญาทั่วไปตามที่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้มีบทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดลหุโทษไว้โดยเฉพาะที่ต่างจากความผิดอาญาทั่วไป เช่น การกระทำความผิดลหุโทษแม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด²⁸ การพยายามกระทำความผิดลหุโทษไม่ต้องได้รับโทษ²⁹ ผู้สนับสนุนในความผิดลหุโทษไม่ต้องรับโทษ³⁰ เป็นต้น

2.3.2 ความหมายและเกณฑ์การกำหนดอัตราโทษในความผิดลหุโทษ

ก่อนที่จะศึกษาถึงหลักการลงโทษปรับในความผิดลหุโทษนั้นจะต้องทราบถึงความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับความผิดลหุโทษด้วย ซึ่งตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาทั่วไป บุคคลจะต้อง

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 104.

²⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 105.

³⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 106.

รับผิดชอบในทางอาญาสำหรับการกระทำของตนเองก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายโดยเจตนาที่จะกระทำความผิดนั้น หรือบางกรณีก็ต้องรับผิดชอบสำหรับการกระทำของตนเองซึ่งกระทำการโดยประมาท แต่ความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับความผิดลหุโทษ เป็นข้อยกเว้นของหลักความรับผิดชอบอาญาทั่วไป คือ ใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดหรือหลักความรับผิดชอบเคร่งครัด ซึ่งไม่ต้องพิจารณาถึงเจตนาหรือองค์ประกอบภายในของผู้กระทำความผิดหรือจำเลย หากปรากฏได้ว่าการกระทำของจำเลยครบองค์ประกอบภายนอกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และเกิดผลนั้นขึ้นก็เพียงพอแล้วที่จะลงโทษจำเลยได้³¹ ดังนั้น เมื่อการกระทำความผิดใดถูกกำหนดให้เป็นความผิดลหุโทษแล้ว ความผิดนั้น ๆ ก็ย่อมต้องใช้หลักความรับผิดชอบเด็ดขาดมาวินิจฉัยการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดหรือจำเลย โดยไม่ต้องพิจารณาถึงเจตนาหรือองค์ประกอบภายในของจำเลย

ตามตัวบทกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาใช้อัตราโทษเป็นเกณฑ์ในการนิยามความหมายของ “ความผิดลหุโทษ” ไว้ โดยในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ได้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 102 ว่า “ความผิดลหุโทษ คือ ความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ดังนั้น ความผิดลหุโทษจึงถือเอาโทษที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นเกณฑ์กล่าวคือ

1. กรณีมีโทษจำคุกอย่างเดียวที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือ
2. กรณีมีโทษปรับอย่างเดียวที่มีอัตราโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือ
3. กรณีที่มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ

สำหรับความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้นได้จำแนกประเภทความผิดลหุโทษไว้เป็น 4 กลุ่ม³² ดังนี้

กลุ่ม 1 ความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงาน ได้แก่

- 1) เมื่อเจ้าพนักงานถามชื่อหรือที่อยู่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายไม่ยอมบอกชื่อที่อยู่ หรือแกล้งบอกชื่อ ที่อยู่อันเป็นเท็จ
- 2) ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน
- 3) กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ประกาศ ภาพโฆษณา หรือเอกสารใดที่เจ้าพนักงาน

³¹ สุชากร วนิชย์ศิริกุล. (2555). *ความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา : ศึกษาความผิดที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 28.

³² วีระพงศ์ วงศ์แสนศรี. (2556). *วิเคราะห์โทษปรับความผิดลหุโทษในประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา. หน้า 15 – 19.

ผู้กระทำการตามหน้าที่ปิดหรือแสดงไว้ หรือสั่งให้ปิดหรือแสดงไว้หลอฉ้อหรือไร้ประโยชน์

4) เมื่อเกิดเพลิงไหม้หรือสาธารณภัยอื่น และเจ้าพนักงานเรียกให้ช่วยระงับ ผู้นั้นสามารถช่วยได้แต่ไม่ช่วย

กลุ่ม 2 ความผิดเกี่ยวกับสาธารณะ ได้แก่

1) ส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึง โดยไม่มีเหตุอันสมควร จนทำให้ประชาชนตกใจ หรือเดือดร้อน

2) กรณีการพกพาอาวุธ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

(1) พาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(2) พาอาวุธไปในที่ชุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้น เพื่อมัสการการรื่นเริงหรือการอื่นใด

3) ทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ คือ

(1) ทะเลาะกันเสียงดังอื้ออึงในทางสาธารณะหรือสาธารณสถาน

(2) กระทำให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะหรือสาธารณสถาน

4) ทำให้รางระบายน้ำ ร่องน้ำหรือท่อระบายของโสโครก อันเป็นสิ่งสาธารณะเกิดขัดข้องหรือไม่สะดวก

5) ยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช่เหตุในเมือง หมู่บ้านหรือที่ชุมชน

6) เสพสุราหรือของเมาอย่างอื่นจนเป็นเหตุให้ตนเมาประพฤตินุ้ยวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะหรือสาธารณสถาน

7) ทำให้เกิดปฏิภูมิก่อนน้ำในบ่อ สระ หรือที่ขังน้ำ อันมิไว้สำหรับประชาชนใช้สอย

8) แกล้งบอกเล่าความเท็จให้เลื่องลือจนเป็นเหตุให้ประชาชนตื่นตกใจ

9) กีดขวางทางสาธารณะโดยวางหรือทอดทิ้งสิ่งของ หรือกระทำด้วยประการอื่นใด จนอาจเป็นอุปสรรคต่อความปลอดภัย หรือความสะดวกในการจราจร โดยไม่จำเป็นหรือโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย

10) ขุดหลุมหรือราง หรือปลูกปักหรือวางสิ่งของเกะกะไว้ในทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย

11) แขนงติดตั้งหรือวางสิ่งใดไว้โดยประการที่น่าจะตกหรือพังลงมา ซึ่งจะเป็นเหตุอันตราย เปรอะเปื้อนหรือเดือดร้อนแก่ผู้สัญจรในทางสาธารณะ

12) ทิ้งซากสัตว์ ซึ่งอาจนำหมันในหรือริมทางสาธารณะ

กลุ่ม 3 ความผิดเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียง และทรัพย์สิน ได้แก่

1) ผู้ที่ควบคุมดูแลบุคคลวิกลจริต ปล่อยปละละเลยให้บุคคลวิกลจริตนั้นออกเที่ยวไปโดยลำพัง

2) ผู้ควบคุมสัตว์ร้ายหรือสัตว์ร้าย ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพังในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน

3) ผู้ที่ชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้

4) ทำให้เดือดร้อนรำคาญ คือ

(1) ทำให้ของแข็งตกลง ณ ที่ใด ๆ โดยประการที่น่าจะเป็นอันตราย หรือเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคล หรือเป็นอันตรายแก่ทรัพย์สิน

(2) ทำให้ของโสโครกเปรอะเปื้อนหรือน่าจะเปรอะเปื้อนตัวบุคคลหรือทรัพย์สิน

(3) แกล้งทำให้ของโสโครกเป็นที่เดือดร้อนรำคาญ

5) กระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

6) ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

7) ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจ โดยการขู่เจ็ญ

8) ดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือโดยการโฆษณา

9) ไล่ต้อนหรือทำให้สัตว์ใด ๆ เข้าในสวน ไร่ หรือนาของผู้อื่นที่ได้แต่งดินไว้เพาะพันธุ์ไว้ หรือมีพืชพันธุ์ หรือผลผลิตอยู่

10) ควบคุมสัตว์ใด ๆ ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเข้าในสวน ไร่ หรือนาของผู้อื่นที่ได้แต่งดินไว้ เพาะพันธุ์ไว้ หรือมีพืชพันธุ์ หรือผลผลิตอยู่

11) รังแกหรือทำให้เดือดร้อน รำคาญในสาธารณสถาน คือ

(1) การกระทำด้วยประการใดในสาธารณสถาน หรือต่อหน้าธารกำนัลอันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่นหรือ

(2) กระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญในสาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล

12) กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้หนึ่งในการดำรงชีพหรือการอื่นใด

กลุ่ม 4 ความผิดอันเกี่ยวกับศีลธรรมอันดี ได้แก่

1) เห็นผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น

2) กระทำทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกข์ทรมานไม่จำเป็น

3) ใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควร หรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชราหรืออ่อนอายุ

4) กระทำการอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล โดยเปลือยหรือเปิดเผยร่างกาย หรือกระทำการลามกอย่างอื่น

จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติที่มีไว้เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำความผิดในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนให้กับสังคมเพื่อให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข และนอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2558 ที่ได้กำหนดเพิ่มอัตราโทษในคดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 367 – 398 (ภาค 3) ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 5 กรณี ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2.1 อัตราโทษในคดีความผิดลหุโทษ

	ระวางโทษเดิม	ในมาตรา	เพิ่มระวางโทษ
1	ปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท	367, 370, 371	ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และในมาตรา 371 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้รับอาชุนั้น
2	ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท	369, 372, 373, 375, 378, 385, 386, 387, 388, 395, 396	ปรับไม่เกินห้าพันบาท
3	จำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	368 วรรคแรก, 376, 379	จำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
4	จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	368 วรรคสอง, 374, 377, 380, 381, 382 383, 384, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 398	จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
5	มาตรา 397จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ซึ่งเดิมมีเพียงวรรคเดียวและให้ใช้ความใหม่ที่แบ่งเป็น 3 วรรค	มาตรา 397ปรับไม่เกินห้าพันบาทจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

	ระวางโทษเดิม	ในมาตรา	เพิ่มระวางโทษ
		จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

แม้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจะได้มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม เศรษฐกิจแล้วนั้น แต่หากจะเป็นการป้องกันให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ นั้น การกำหนดค่าปรับในความผิดโทษเพื่อให้เกิดการกำราบและยับยั้งคนในสังคมให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะฝ่าฝืนกฎหมายได้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นไปตามสภาพของคนในสังคม สถานะรายได้และความเป็นอยู่ด้วย เพราะเนื่องจากในสังคมไทยนั้นมีช่องว่างที่เกิดจากฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคมอย่างมาก จนเกิดเป็นความเหลื่อมล้ำในสังคม ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจที่ผันแปรได้อยู่ตลอดเวลา ความสามารถในทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดก็เปลี่ยนแปลงไปตาม ดังนั้น การแก้ไขปัญหาค่าปรับที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสถานะการเงินจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความเหมาะสม ซึ่งจะได้ศึกษาในบทต่อไป

2.4 แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้

2.4.1 ระบบยุติธรรมทางอาญาในมุมมองนิติเศรษฐศาสตร์

เป้าหมายหลักในระบบยุติธรรมทางอาญานั้นคือ การยับยั้งและป้องปรามไม่ให้เกิดอาชญากรรม (Deterrence) โดยผ่านบทลงโทษทางกฎหมาย ทั้งบทลงโทษที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ในมุมมองที่นิติเศรษฐศาสตร์สนใจก็คือ หลักคิดที่ว่าด้วยบทลงโทษทางอาญาที่เหมาะสม (Optimal Criminal Sanction)

นิติเศรษฐศาสตร์จึงเป็นแนวคิดที่นำหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายกฎหมาย โดยรัฐจะต้องคำนึงถึง “ผลประโยชน์” และ “ต้นทุน” ซึ่งในการกำหนดว่าพฤติกรรมใดควรจะเป็นความผิดอาญาควรพิจารณาจากประโยชน์ทางสังคมและต้นทุนทางสังคมเป็นสำคัญ กล่าวคือ การกระทำใดที่ได้ประโยชน์ทางสังคมมากกว่าความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสังคม การกระทำนั้นไม่ควรเป็นความผิดอาญา และในทางตรงกันข้าม การกระทำที่สร้างความเสียหายต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ การกระทำนั้นจะถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา ดังนั้น แนวคิดนี้จะให้รัฐกำหนดความผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นสร้างต้นทุนให้กับสังคมมากกว่า

ประโยชน์ทางสังคม เช่น ในฐานะความผิดอาญาทั่วไป ได้แก่ การฆ่าคนตายโดยเจตนา การลักทรัพย์ การค้ายาเสพติด จะเห็นว่า สังคมไม่ได้ประโยชน์ และสังคมยังได้รับความเสียหายอย่างมากจากการกระทำนั้น และในส่วนที่รัฐจะไม่กำหนดความผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นสร้างประโยชน์ให้กับสังคมมากกว่าต้นทุน เช่น การผิดสัญญาทางแพ่ง แม้จะก่อให้เกิดต้นทุนกับเจ้าหนี้แต่ก็ไม่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม เป็นต้น³³

การศึกษาทางนิติเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางหนึ่งในการลดปัญหาในการออกแบบและการตีความกฎหมายโดยการนำเอาศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการวิเคราะห์ ออกแบบ และเสนอแนะแนวทางในการตีความของกฎหมายให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริงตามที่ Richard A Posner ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ของสหรัฐอเมริกา ได้เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า หนึ่งในศาสตร์ที่วงการกฎหมายของประเทศต่าง ๆ พบว่า มีประโยชน์ในการออกแบบระบบและตีความกฎหมายคือ เศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่เน้นการศึกษาแรงจูงใจและพฤติกรรมของมนุษย์ในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนภายใต้กฎกติกาต่าง ๆ และได้พัฒนาเครื่องมือในการวิเคราะห์ผลกระทบในมาตรการของรัฐและในสังคมอย่างเป็นระบบ รวมถึงหลักการว่าด้วยออกแบบกฎกติกาเพื่อปรับพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้บรรลุผลตามเจตจำนงของกฎหมายในปัจจุบัน

วงการวิชาด้านกฎหมายในประเทศที่พัฒนาแล้วโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและยุโรป มีความตื่นตัวและมีพัฒนาการมากในการศึกษาศาสตร์ที่เรียกว่า “กฎหมายและเศรษฐศาสตร์” (law and economics) หรือ “การวิเคราะห์กฎหมายด้วยเศรษฐศาสตร์” (economic analysis of law) หรือที่เรียกว่า “นิติเศรษฐศาสตร์” จนสามารถสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของตำราวารสารทางวิชาการเฉพาะด้าน และสารานุกรม Wikipedia เป็นต้น

นอกจากนี้ จะเห็นว่าผลกระทบของนิติเศรษฐศาสตร์ว่ามีอิทธิพลอย่างสูงมากในสหรัฐอเมริกา โดยผู้พิพากษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ในการตัดสินคดีอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ นิติเศรษฐศาสตร์ยังมีผลกระทบต่อการศึกษาด้านกฎหมายในหลายประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่โรงเรียนกฎหมายในอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย ที่ได้รับอิทธิพลจากการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์อย่างเด่นชัดในช่วงแรก และมีอาจารย์ทางเศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากที่เขียนบทความวิชาการเชื่อมโยงระหว่างหลักกฎหมายกับหลักเศรษฐศาสตร์ ตัวอย่างเช่น กฎหมายการแข่งขัน (competition law) กฎหมายป้องกันการผูกขาด (antitrust law) และกฎหมายการกำกับดูแลต่าง ๆ และยังมีขยายมายังสาขาอื่น ๆ ของกฎหมาย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สิน กฎหมายสัญญา กฎหมายละเมิด กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณา

³³ ปกป้อง ศรีสนิท. (2559). *กฎหมายอาญาชั้นสูง*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน. หน้า 22 – 23.

ความ กฎหมายสิ่งแวดล้อม กฎหมายอุบัติเหตุ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายระหว่างประเทศ ฯลฯ³⁴

จะเห็นได้ว่า นิติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นธรรม ในขณะที่เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งสองศาสตร์จึงมีแนวคิดที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน มุมมองของทั้งสองศาสตร์นี้จึงอาจให้คำตอบในปัญหาที่เกิดขึ้นได้เหมือนกัน แต่อธิบายแตกต่างกัน เช่น การกระทำความผิดด้วยความจำเป็น ทางนิติศาสตร์ให้เหตุผลคือ ความเป็นธรรมกับผู้จำต้องกระทำความผิดด้วยความจำเป็น แต่ทางเศรษฐศาสตร์ให้เหตุผลคือ ผู้กระทำความผิดด้วยความจำเป็นนั้นได้กระทำการที่สังคมปรารถนา เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเกิดความเสียหายต่อสังคมน้อยกว่าผลประโยชน์ที่เกิดกับสังคม และแม้ว่านิติเศรษฐศาสตร์จะให้มุมมองด้านใหม่ ๆ ในการปฏิรูประบบกฎหมายก็ตาม การปฏิรูประบบกฎหมายโดยภาพรวมก็ยังจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงมิติด้านอื่น ๆ อีกมาก และยังคงคำนึงถึงบริบทด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทย ซึ่งอาจแตกต่างกันในสาระสำคัญ ซึ่งบริบทที่ใช้ในการพัฒนาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ก็อาจนำมาใช้ในการวิเคราะห์กฎหมายได้ ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐศาสตร์ในการวิเคราะห์กฎหมาย จึงอาจนำมาเป็นเครื่องมือที่ใช้เพิ่มเติมแต่ไม่ได้มาทดแทนเครื่องมือในการวิเคราะห์อื่น ๆ ที่มีอยู่

2.4.2 โทษปรับตามวันและรายได้ในมุมมองนิติเศรษฐศาสตร์

เมื่อพิจารณาเฉพาะกฎหมายที่มีบทลงโทษอาญา บทลงโทษในกฎหมายส่วนใหญ่มีความโน้มเอียงไปในการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการจำคุก (imprisonment) มากกว่าการลงโทษด้วยการปรับ (fine) เนื่องจากโทษปรับมักถูกกำหนดให้อยู่ในระดับที่ต่ำเกินกว่าระดับที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งหมายถึง ในระดับที่เท่ากับผลรวมของความเสียหาย (harm) และต้นทุนในการบังคับใช้กฎหมาย (enforcement cost) จนไม่สามารถป้องปรามไม่ให้เกิดการฝ่าฝืนกฎหมายและต้องใช้การลงโทษด้วยการจำคุกเป็นหลัก

ดังนั้น หากการที่โทษปรับถูกกำหนดให้อยู่ระดับที่ต่ำเกินกว่าระดับที่เหมาะสมที่สุด น่าจะมีสาเหตุมาจากหลายประการ ดังนี้³⁵

1) ในการยกร่างกฎหมายไม่เคยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถกำหนดโทษปรับได้อย่างเหมาะสม

³⁴ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ธราธร รัตนนฤมิตรสร และทรงพล สงวนจิตร. (2554). “นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย”. รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 1 โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). หน้า 1 – 2.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5 – 6.

2) การกำหนดโทษปรับสูงสุดตามกฎหมายไม่ได้คำนึงถึงเงินเพื่อ เมื่อปรับด้วยเงินเพื่อตามกฎหมายที่บังคับใช้มาเป็นเวลานาน อาจทำให้โทษปรับที่แท้จริง มีค่าลดลงตามอัตราเงินเฟ้อ

3) การพิจารณาความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไปในอนาคต มักไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบของค่าของเงินที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา (time value of money) ทำให้เสียโอกาสในการใช้เงินนั้นเพื่อการอื่น

4) การกำหนดโทษปรับไม่ได้พิจารณาถึงความน่าจะเป็น (probability) โดยเฉลี่ยของความสามารถในการดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืน ซึ่งทำให้โทษปรับอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม (optimal level) และไม่สามารถป้องปราม (deter) ไม่ให้มีการละเมิดกฎหมายได้อย่างเพียงพอ

ในระบบของการลงโทษทางอาญาจึงมักมีจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ประการ คือ การแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (incapacitation) เพื่อไม่ให้กระทำความผิดซ้ำซาก การป้องปรามไม่ให้กระทำความผิด (deterrence) การฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิด (rehabilitation) และการแก้แค้นทดแทน (retribution)³⁶

การปรับจึงเป็นเครื่องมือการลงโทษที่เป็นตัวเงิน (monetary sanction) ซึ่งมีผลในการถ่ายโอนเงินจากผู้กระทำความผิดมาสู่รัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับโทษจำคุกแล้ว โทษปรับมีข้อดีกว่าหลายประการ ดังเช่น

ประการแรก การใช้โทษปรับมีต้นทุนในการบริหารจัดการไม่สูงเท่าโทษจำคุก และมีต้นทุนต่ำกว่าต้นทุนในการลงโทษชั้นกลาง หมายความว่า การลงโทษที่มีความรุนแรงระหว่างการรอลงอาญาและการจำคุกในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การคุมประพฤติและการกักบริเวณ โดยโทษปรับจะเป็นเครื่องมือในการแยกผู้กระทำความผิดที่มีระดับความร้ายแรงต่าง ๆ ออกจากกัน ซึ่งจะทำให้ต้นทุนของระบบยุติธรรมโดยรวมอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการลงโทษอย่างรุนแรง นอกจากนี้ รายได้ของรัฐจากค่าปรับที่ได้รับยังสามารถนำไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะต่าง ๆ ได้

ประการที่สอง สังคมไม่ต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์จากการที่แรงงานได้รับโทษจำคุก อันมีผลเป็นการแยกแรงงานที่มีศักยภาพในการผลิตออกจากตลาดแรงงานในขณะที่การลงโทษปรับทำให้ผู้กระทำความผิดยังสามารถหารายได้ เพื่ออุปการะเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้

ประการที่สาม โทษปรับไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อผู้กระทำความผิดรุนแรงเหมือนโทษจำคุก ซึ่งมักสร้าง “ตราบาป” (social stigma) ที่ติดตัวไปตลอดชีวิตแม้ได้รับการ

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77 – 78.

ปล่อยตัวหรือพ้นโทษไปแล้ว โดยตราบาปดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้พ้นโทษไม่สามารถกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานและสังคมได้อย่างปกติ และอาจต้องกลับไปเป็นอาชญากรจากการกระทำความผิดซ้ำอีกได้

ทั้งนี้ การลงโทษด้วยการปรับยังก่อให้เกิดต้นทุนต่อสังคมต่ำกว่าการลงโทษด้วยการจำคุก เนื่องจากการปรับก่อให้เกิดต้นทุนแก่รัฐในการบริหารค่อนข้างต่ำ และมีผลเป็นเพียงการถ่ายโอนเงินจากผู้กระทำความผิดไปสู่รัฐ โทษปรับที่เหมาะสมยังสามารถป้องปราม การกระทำความผิดได้ โดยไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียอื่น ๆ เช่น ไม่ทำให้ผู้ถูกลงโทษสูญเสียอิสรภาพหรือมี “ตราบาป” ที่จะทำให้เขาสูญเสียโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

มุมมองตามหลักเศรษฐศาสตร์ที่นำมาวิเคราะห์การกระทำความผิดทางอาญาโดยหลักแล้ว จะพบว่า บุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิดก็ต่อเมื่อประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้น มีสูงกว่าต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งการกระทำความผิดนั้นจะมีความเสี่ยงเกิดขึ้น บุคคลจึงต้องนำความน่าจะเป็นที่จะเกิดประโยชน์และต้นทุนในการกระทำความผิดมาพิจารณาร่วมด้วย เช่น การกระทำความผิดในข้อหาลักทรัพย์ ประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดคะเนที่จะได้รับจากการกระทำความผิดคือ มูลค่าทรัพย์และความน่าจะเป็นที่จะลักทรัพย์ของผู้อื่นสำเร็จ ส่วนต้นทุนที่ผู้กระทำความผิดคาดว่าจะเกิดขึ้นคือ ความน่าจะเป็นที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจับและโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ ซึ่งก็คือ ค่าปรับหรือการถูกจำคุก นอกจากนี้ ต้นทุนของผู้กระทำความผิดยังอาจรวมไปถึงค่าเสียโอกาสจากเวลาที่ต้องเตรียมการในการกระทำความผิดและรายจ่ายที่ใช้ในการเตรียมการกระทำความผิด ดังนั้น ตามแนวคิดนี้ได้กล่าวถึงแนวทางในการป้องปรามการกระทำความผิดไว้คือ การลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดคะเนไว้ว่าจะได้รับและการเพิ่มต้นทุนซึ่งก็คือความน่าจะเป็นที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจับและโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับให้สูงขึ้น³⁷

สำหรับแนวทางในการป้องปรามการกระทำความผิดโดยการลงโทษที่เป็นตัวเงิน หรือค่าปรับนั้น ยกตัวอย่างการกระทำความผิดโดยคิดประโยชน์ (Gain) ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับเป็นจำนวนหน่วยเท่ากับ 80 หน่วย และความเสียหายที่เกิดขึ้น (Harm) เท่ากับ 100 หน่วย ในกรณีนี้จะเห็นว่า ความเสียหายสูงกว่าประโยชน์จากการกระทำความผิด ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์นั้นรัฐควรจะป้องปรามการกระทำความผิดนี้จนกว่าต้นทุนทางสังคมจะสูงกว่าประโยชน์ทางสังคม ตามหลักสมการดังนี้³⁸

³⁷ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ชราธร รัตนนฤมิตรสร และทรงพล สงวนจิตร (2552). “การวิเคราะห์ระบบยุติธรรมทางอาญาของไทยด้วยหลักเศรษฐศาสตร์”. *ดุลพินิจ*, 56 (3). (กันยายน – ธันวาคม). หน้า 179 – 180.

³⁸ ปกป้อง ศรีสนิท. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 33. หน้า 22.

$$\text{การกระทำความผิดทางอาญา} = \text{ต้นทุนทางสังคม} > \text{ประโยชน์ของสังคม}$$

(social cost) (social benefit)

ทั้งนี้ กำหนดให้ความน่าจะเป็นที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจับหรือความน่าจะเป็นในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แน่นอนคือ ร้อยละ 100 โทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับหรือจำนวนค่าปรับที่เหมาะสมที่สุดในทางทฤษฎีก็จะเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นคือ 100 หน่วย หากความน่าจะเป็นที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจับหรือความน่าจะเป็นในการจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษมีน้อยกว่า ก็อาจจะทำให้ผู้กระทำความผิดคาดคะเนโทษที่จะได้รับหรือจำนวนค่าปรับไว้ได้ จะเห็นว่า กรณีนี้ผู้กระทำความผิดคาดคะเนไว้ว่าประโยชน์ที่จะได้รับสูงกว่าต้นทุนที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดแรงจูงใจในการกระทำความผิดขึ้นได้

ตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์มองว่า ลักษณะสำคัญของบทลงโทษที่ใช้ค่าปรับคือ การที่ไม่มีต้นทุนทางสังคม (social cost) เกิดขึ้น เนื่องจากการปรับเป็นเพียงการโอนทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิดไปให้แก่รัฐ ดังนั้น บทลงโทษที่มีประสิทธิภาพคือ การปรับให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่สุด และมีต้นทุนทางสังคมที่ต่ำ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนค่าปรับนั้นก็ไม่ได้เป็นการเพิ่มต้นทุนแก่สังคมแต่อย่างใด

ด้วยหลักการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าหลักนิติเศรษฐศาสตร์สนับสนุนการลงโทษที่เป็นตัวเงินอย่างค่าปรับ เพราะไม่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม การลงโทษที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การจำคุกควรมีสถานะเป็นเพียงการป้องปรามเพื่อเสริมจากค่าปรับเท่านั้น แม้จะดูเหมือนว่าการลงโทษจำคุกจะไม่มีมูลค่าในเชิงนิติเศรษฐศาสตร์เมื่อเทียบกับการจ่ายค่าปรับ แต่บทบาทหน้าที่ทางสังคมและทางกฎหมายของการลงโทษจำคุกก็ยังคงมีความสำคัญ ค่าปรับมีอาจทดแทนได้โดยสมบูรณ์ เช่น ในกรณีเป็นอาชญากรรมที่รุนแรงมาก อันตรายมาก หรือสร้างความเสียหายมาก จนค่าปรับเพียงอย่างเดียวมีอาจป้องปรามได้ก็ควรใช้โทษจำคุกเป็นเครื่องมือในการยับยั้งป้องปรามร่วมด้วย